

HOUELLEBECQ: BEHÓDOLÁS ÉS IDENTITÁS

TÓTH I. JÁNOS

A tanulmányomban az identitás és a politikai viszonyát elemzem egy liberális amerikai filozófus, Francis Fukuyama és egy antiliberális francia író, Michael Houellebecq művei alapján. Fukuyama szerint a 21. században az identitáspolitika kerül a középpontba. Az amerikai szerző ezt egy káros tendenciának tartja és attól fél, hogy az identitáspolitika és a törzsi gondolkodás teljesen átalakítja a nyugati társadalmakat. Houellebecq egy szatirikus fikción keresztül mutatja be egy muszlim elnök hatalomra kerülését Franciaországban és ezzel párhuzamosan az ország behódolását. A két szerző helyzetértékelése között érdekes párhuzamok vannak.

IDENTITÁS ÉS POLITIKA

Régen egy ember identitását elsősorban a származása határozta meg. A születéssel nemcsak a természeti (nem, rassz, régió) hanem a kulturális (etnikum, nyelv, vallás) és társadalmi (foglalkozás, vagyoni helyzet, osztály) sajátosságok is meghatározottá váltak. Ebből következően az emberek önmeghatározása és a többieknek róla adott meghatározása egybe esett. Napjainkban, különösen a nyugati világban az identitás meghatározásában a természeti adottságoknak csökkenő, míg a tudatos döntéseknek növekvő szerepe van. Ebben a kultúrkörben növekvő jelentőséget kapnak olyan korábban eltitkolt identitások, mint homoszexualitás vagy transzszexualitás, illetve új identitások jelennek meg a globalizmussal és a migrációval párhuzamosan.

Az identitáspolitika, azaz az identitás kérdéseivel kapcsolódó politika szempontjából fontos kérdés, hogy az európai migrációs válság keretében a Franciaországba áramló muszlim tömegek és leszármazottaik identitása hogyan alakul? Az elvi lehetőségek széles spektrumában mozognak a muszlim franciáktól a francia muszlimokig.

Világos, hogy a Franciaországba frissen bevándorló embereknek nincs francia identitása, hanem magukat többnyire az iszlám valamilyen ágához tartozó afgánnak, töröknek vagy éppen líbiainak tekintik. Idővel ezeknek az embereknek vagy éppen leszármazottaiknak az identitása átalakul; a kérdés az, hogy milyen irányba? Politikai szempontból a francia, illetve a franciaellenes muszlim identitás jelent két fontos attraktor pontot. (i) A bevándorlók és leszármazottai asszimilálódnak a franciákhoz és *muszlim franciákká* válnak, azaz olyan franciákká, akik történetesen a muszlim vallás valamelyik irányzatát

követik. A nyílt társadalom képviselői adottnak veszik, hogy ez a fog bekövetkezni. (ii) A bevándorlók és leszármazottai hangsúlyozottan egy közös franciaellenes muszlim identitáshoz asszimilálódnak, azaz olyan muszlim vallású emberekké válnak, akik bár történetesen Franciaországban élnek, de mégis a francia értékekkel szemben határozzák meg magukat, nevezük őket Franciaországban élő nem-francia muszlimoknak, röviden *francia muszlimoknak*.

Természetesen a két kategória között számtalan átmenet lehetséges, ami békeidőben jól funkcionál, ugyanakkor ha a nő a feszültség az őshonos franciák és a francia muszlimok között, akkor az „átmeneti” identitású lakosság döntési helyzetbe kerül és valamelyik oldalra kell állnia. Sőt, ahogy a Houellebecq könyvében is látjuk ez a két „vonzó-pont” nemcsak a muszlimokat osztja meg, hanem az identitásában elbizonytalanodó fehéreket is. Franciaországban sok őshonos francia tér át az iszlámra, a fordított folyamat ritkább. A *Behódolás* a francia elit tagjának az iszlamisációján keresztül mutatja be az ország behódolását.

FUKUYAMA ÉS AZ IDENTITÁS

Az identitáspolitika korunk egyik fontos sajátossága, amit Fukuyama egy könyvben¹ és egy tanulmányban² is vizsgál. Az amerikai szerző az identitáspolitikai mozgalmakban látja a liberális demokráciákra leselkedő legnagyobb veszélyt.

Fukuyama szerint 20. században a politikai cselekvést főleg a gazdaság, ma viszont az identitás határozza meg. A szerző hivatkozik Platón *thümos* fogalmára,³ illetve annak két formájára. A *megalothümia* a fölényben levőként való elismerés vágyára, míg az *izothümia* az egyenlőség igényére utal. Az amerikai szerző szerint nagy különbséget jelent, hogy egy csoport, illetve egy identitás fölényre és kivételes bánásmódra, illetve egyenlő státuszra tart igényt. Az előbbi törekvés értelemszerűen szétveri az egyenlőség elvére épülő nyugati társadalmakat.

Először a baloldal fedezte fel azokat a társadalmi csoportokat (feketéket, nők, szexuális kisebbségek), akik kezdetben egyenlő, később azonban egyre inkább különleges elbánást követeltek maguknak. Fukuyama szerint ezek az identitás mozgalmak – figyelembe véve a múltbeli sérelmeket – önmagukban akár

¹ Francis Fukuyama: *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*. New York, Farrar, Straus and Giroux, 2018.

² Francis Fukuyama: *Against Identity Politics. The New Tribalism and the Crisis of Democracy*. Foreign Affairs. September/October 2018 Issue.

³ Platón Államában megjelenő emberi lélek három részének egyike, amely az emberi indulatosságért felel.

jogosak is lehetnek, de a baloldal mégis hibát követett el, amikor azonosult a marginális jellegű csoportoknak a különleges elbánásra irányuló igényével. Ennek eredményeképpen a multikulturális jellegű nyugati társadalmak szegmentálódhatnak, ami a társadalom, mint egész működését fenyegeti.

Ráadásul a baloldali identitáspolitika elvezetett a jobboldali identitáspolitikához, amelynek törzsbázisa a globalizáció veszteseként azonosítható fehér alsó-középosztály, jelesül a vidéki választók és a munkásosztály. Ezekhez a rétegekhez kapcsolódva a jobboldal a hagyományos nemzeti identitás védelmét tűzi zászlajára, ami szorosan kapcsolódik az etnikumhoz, rasszhoz vagy a valláshoz. Ha minden parciális kisebbség a saját identitását, frusztrációját és el nem ismertségét helyezi előtérbe, akkor ez a gyakorlat szükségszerűen vezet oda, hogy a fehér középosztály is felfedezi a saját identitását, frusztrációját és el nem ismertségét. Ez azért veszélyes folyamat, mivel identitáskérdésekben nehéz egyezsége jutni. Az identitásviták, ellentétben a gazdasági vitákkal, úgy működnek, hogy „vagy elismered az igazamat, vagy nem”, azaz az identitás kizárólagos jellegű.

Az identitáspolitika több szálon is kapcsolódik a globalizmushoz, amely szintén megosztja az őshonos lakosságot. Óriási különbség van a globalizmus haszonélvezői és kárvallottjai között. Az előbbi csoport nagy átfedésben van a férfi elittel, míg az utóbbi főleg az alsó középosztály tagjaiból áll. Ez utóbbi réteg úgy érzi, hogy globalista elit és a harmadik világból származó migránsok harapófogójába került és lázasan keresi a saját identitását, amely segítségével kitörhet ebből a csapdából. A globalizmus vesztesei többnyire a hagyományos értékekben: „Isten, haza család” találják meg a saját (kollektív) identitásukat és ezeket az értékeket a zászlajukra tűző jobboldali pártok felé fordulnak.

Itt emlékeztetek a David Goodhart által javasolt „*valahol*” (Somewhere) és „*bárhol*” (Anywhere) közötti megkülönböztetésre. Az előbbi csoportba azok a tipikusan vidéki emberek tartoznak, akik egy határozott nemzeti identitással rendelkeznek és csak a saját közegükben tudnak és akarnak élni, míg az utóbbi csoportba azok a tipikusan nagyvárosi és kozmopolita emberek tartoznak, akik bármely világvárosban jól elboldogulnak.⁴ A politikai vezetők, ahogy a média és a gazdaság vezetői is többnyire a „bárhol” csoport kozmopolita embereiből állnak, akik sokáig szisztematikusan mellőzték a „valahol” csoporthoz tartozó emberek, rétegek és osztályok érdekeit. Újabban azonban ez a csoport is elkezdte hallatni a hangját, amelyet olyan meglepő választási eredmények is mutatnak, mint pl. Brexit, Trump, Bolsonaro.

Egy multikulturális társadalomban sok olyan csoport van, amelyek számára a tradicionális, keresztény és jobboldali értékek vállalhatatlanok. S

⁴ David Goodhart: *The Road to Somewhere: The Populist Revolt and the Future of Politics*. C. Hurst & Co. 2017.

így kialakul egy új megosztottság a társadalomban, amely már nem a hagyományos baloldal és jobboldal, hanem inkább a globalizmushoz és a bevándorláshoz való viszony alapján szakítja ketté a társadalmat.

Fukuyama szerint, ha ez a folyamat tovább folytatódik, akkor az identitáspolitika és a törzsi gondolkodás teljesen átveszi az irányítást a nyugati jellegű demokrácia felett: a jobboldali pártok, illetve a Republikánus Párt a „vesztes” fehérek, míg a baloldali pártok, illetve a Demokrata Párt a „győztes” fehérek és a színes kisebbség pártjává válik. Fukuyama szerint ez a folyamat végső soron a diktatúra vagy a káosz disztópiájával fenyeget. Az amerikai szerző az identitáspolitikából fakadó törzsiesedést még megállíthatónak tartja. Ennek előfeltételét a hatékony asszimiláció, ami ha a keményvonalas nacionalistákat nem is, de legalább a mérsékelt választókat meg tudná tartani.

HOUELLEBECQ ÉS A BEHÓDOLÁS

Houellebecq, aki mindig jól kiszimatolta a kurrens társadalmi folyamatokat, 2015-ben jelentette meg a *Behódolás* (Soumission) című könyvét. Ez az egyik legolvasottabb és legfelkapottabb mű lett világszerte, amelyet már 25 nyelven adtak ki.⁵ A címben szereplő fogalom szó szerint azt jelenti, hogy valaki aláveti magát a másnak, s így elveszíti saját autonómiáját, önazonosságát és identitását. A szerző Franciaország behódolásának egy alapvetően békés, demokratikus és önkéntes formáját mutatja be a főszereplőn, François személyén keresztül.

A történet 2007-ben, a François doktori értekezésének a védésével kezdődik és 2022 tavaszán zárul, amikor François felveszi az iszlám hitet. A cselekmény fókusza, vagyis a fiktív jelen a 2022-es választások előtti, majd az azt követő hetekre esik. Ebben a részben a történet naplószerűen halad előre, ahogy azt az alfejezetekhez fűzött dátumok is mutatják. Ez a szerkezet lehetőséget ad az írónak arra, hogy jelen időben írjon a közeljövőről, vagyis a 2015-2022 közötti időszakról, s így az iszlamizáció folyamatát nem fikciós-ként, hanem jelen idejű történésként tudja bemutatni.

A konkrét földrajzi utcák, városok és terek használata szinten a történet realitását erősíti. Közismert személyek (Marine Le Pen, Manuel Valls, Joris-Karl Huysmans) szerepeltetése is megerősíti ezt az érzetet. Tehát a szerző a realitás tégláiból építi fel az első látásra irreálisnak látszó vízióját Franciaország behódolásáról. Houellebecq odafigyel arra is, hogy az események szinte magától értetődő természetességgel vezessenek az ország bukásához, ahol még az is kérdéses, hogy az ország egyáltalán elbukott vagy csak át-

⁵ Houellebecq, Michel: *Behódolás*. Ford. Tótfalusi Ágnes. Magvető, Budapest, 2015. 309.

alakult. A folyamat egyetlen mozzanatára sem tudjuk azt mondani, hogy ez lehetetlen, legfeljebb csak azt, hogy valószínűtlenül gyors.

FRANÇOIS IDENTITÁSVÁLSÁGA

A könyv főszereplője a 44 éves François viszonylagos jólétben éli egyhan-
gú és végtelenül magányos életét. Nincs kapcsolata az elvált szüleivel, akik
éppen ebben az időszakban halnak meg. Nincsenek testvérei. Nincs felesége
vagy élettársa és persze gyerekei sincsenek. Eredendően egy magányos hős,
aki a Paris III Sorbonne Nouvelle Egyetemen oktatja a 19. századi irodalom-
történetét és a szimbolistákat. Doktori disszertációját *Joris-Karl Huysmans,
avagy menekülés az alagútból* címmel írta. Huysmans (1848–1907) egy híres
19. századi író, aki kezdetben az irodalmi dekadencia egyik vezető képviselője,
de később katolikus hitvalló lett. Huysmans élete egy lehetséges mintát jelent
François számára is, hiszen ő is magányos, nihilista és dekadens irodalmár,
aki végül nem a kereszténységben, hanem az iszlámban talál megnyugvást.

François redukált életének központjában csak a szex és a munka áll. Kez-
detben hallgató lányokkal alakít ki szexuális kapcsolatot. *„Ezek a szerelmi
kapcsolatok nagyjából azonos mintát követve zajlottak le. A tanév elején
kezdődtek... Ezek a szerelmek kitartottak a tanév végéig ... Azután a nyári
vakáció végén, tehát az új szemeszter kezdetén a kapcsolat véget ért, és
szinte mindig a lányok kezdeményezték a szakítást.”* (17. o.)

A férfi és a nő kapcsolatának a válságát nemcsak a főhős sikertelen kapcsola-
tai jelzik. A nyugatias modell kudarcát mutatja, hogy a fiatalok – és a nem
annyira fiatalok – szerelmi kapcsolatai általában nem végződnek házassággal
és családalapítással. A történetben szinte az összes szereplő egyedülálló és
gyermektelen. Ezzel kapcsolatban mondja François, hogy *„a patriarchátus-
nak megvolt az az aprócska előnye, hogy létezett, vagyis úgy értem, mint
társadalmi rendszer hosszan fennmaradt, voltak családok, gyerekekkel,
akik nagyjából ugyanazt a sémát reprodukálták, egyszóval működött, most
viszont nincs elég gyerek, egyszóval ennek annyi.”* (40. o.) Ez a meddő kul-
túra nyilvánvalóan halálra van ítélve. *„A civilizációt nem mások pusztítják
el: öngyilkosok lesznek”* (263. o.)

Houellebecq szerint a család kudarca mögött végső soron a liberális indi-
vidualizmus ideológiája áll. *„...amilyen mértékben sikeres volt a liberális
individualizmus, amikor szétbomlasztotta az olyan átmeneti struktúrákat,
mint a haza, a céhek és a kasztok, oly mértékben készítette elő a saját bu-
kását, amikor nekirontott a legvégső struktúráknak: a családoknak, vagyis a
népszaporulatnak, ami után értelemszerűen eljött az iszlám ideje.”* (280. o.)

Tehát a könyv súlyos kritikáját adja a nyugatias, emancipált és liberális
férfi-nő viszonyoknak, illetve társadalomnak. A szerző szerint ennek a demo-

gráfiai problémának, illetve ezt a demográfiai problémát előidéző kulturális és ideológiai válságnak nincs nyugatias megoldása, s ebből következik, hogy Nyugat-Európa összeomlása csak idő kérdése. *„Nézzünk szembe az igazsággal: Nyugat-Európa a szétesés, elrothadás olyan szintjére jutott, ahol már nem képes megmenteni önmagát...”* (285. o.)

Nyugat hiába nyújt kimagasló eredményt a gazdasági növekedésben és a technikai innovációban, bukása a népszaporulat hiányában szükségszerű. A narrátor folyamatosan hangsúlyozza, hogy a behódolás eredendő oka nem az iszlám nyomulása, hanem az őshonos francia nép hanyatlása és önfelszámolása. Ehhez a demográfiai és kulturális válsághoz képest teljesen másodlagos tényező, hogy a Földközi-tenger másik oldalán van egy demográfia-jában és értékrendjében erős kultúrkör, amely egyre nagyobb befolyást kap az előregedő és értékeiben elbizonytalanodó Európában.

A 2022-ES FRANCIA ELNÖKVÁLASZTÁS

A politikai szál centrumában a 2022-es francia elnökválasztás áll. A kampányban a Nemzeti Front vezére (Marine Le Pen) toronymagasan vezet, s mögötte fej-fej mellett lohol a Szocialista Párt jelöltje (Manuel Valls) és a Muzulmán Testvériség vezetője (Mohammed Ben Abbas, aki feltehetően egy fiktív karakter). Végül az első fordulót (2022 május 15.-én) a Nemzeti Front jelöltje nyerte meg a szavazatok 34,1 %-val. A második helyen a Muzulmán Testvériség elnökjelöltje végzett 22,3 %-kal. A szocialista jelölt 21,9 %-ot kapott, s így kiesett a versenyből. (80. o.)

Két héttel később a mérleg nyelvét jelentő Szocialista Párt a centrista pártokkal (UMP, UDI) *„kiszélesített köztársasági frontot» hoztak létre, és beálltak a Muzulmán Testvériség elnökjelöltje mögé.”* (154. o.) Így Mohammed Ben Abbas végül megnyeri az elnökválasztást. (173. o.) Az eredetileg csak 22%-os szavazati aránnyal rendelkező Muzulmán Testvériség megszerzi a végrehajtó hatalmat, s így belekezdhet a Franciaország intézményesített iszlamizálásába.

Houellebecq egyáltalán nem tünteti fel negatív színben a Muzulmán Testvériséget. Mohammed Ben Abbas egyáltalán nem hasonlít a rettegett Iszlám Állam vezetőire, nem tervez diktatúrát, nem teszi kötelezővé az új vallás felvételét, leszereli a szélsőségeket, sőt épkezláb gazdasági ötletekkel áll elő. Mohamed Ben Abbas megértette, hogy ma már piacgazdaságot senki sem kérdőjelezheti meg. Tehát a Muszlim Testvériségnek is a piacgazdaság feltételei között kell politikai alternatívákat megfogalmaznia: *„a jobboldali liberálisok nyerték meg az „eszmék csatáját”, a fiatalok vállalkozáspártiak lettek és a világ egyöntetűen elfogadta, hogy a piacgazdaság elkerülhetetlen.”* (157. o.)

Ezzel együtt a Muzulmán Testvériség az iszlám kultúrát és tradíciót akarja érvényre jutatni. Ez olyan társadalmi és kulturális elemeket foglal magába,

mint a női emancipáció visszaszorítása, a többnejűség fokozatos bevezetése, a világi oktatás gyengítése és a vallási erősítése, de vannak gazdaság-politikai elemei, így a családi és kisvállalkozások erősítése. A javak elosztása szempontjából az iszlám a hierarchikusan tagolt társadalmat preferálja. Ebben a struktúrában a nő is pusztán egy jószág, akit az apja vagy a férje birtokol. (86. o.)

Az új kormányban a Muzulmán Testvériség megkapja az oktatási tárcát. Ezzel párhuzamosan a híres Sorbonne szaúd-arábiai források révén iszlám egyetemé válik (Új Sorbonne Egyetem – Paris III), ahol természetesen csak muzulmán oktatók taníthatnak. Az egyetem új vezetése a nem-muszlim oktatóknak felmond és tisztességes előnyudíjat biztosít számukra. Ugyanakkor az egyetem a vezető oktatókat szeretné visszacsábítani az egyetemre, ha azok felveszik a muszlim hitet. A csábító erő nagy, hiszen a szaúdi herceg pénzéből az Új Egyetem az átlagos tanári fizetésnél jóval magasabb fizetést tud biztosítani. E fizetésből a professzorok, akik az új kulturális elit fontos részét képezik, három feleséget is el tudnak tartani, jegyzi meg a mindentudó narrátor. (302.)

HARC FRANÇOIS IDENTITÁSÁÉRT

Ebben a politikailag és kulturálisan kiélezett helyzetben a Nemzeti Front, s azon belül az Identárius Blokk képviseli az „európai bennszülöttek” érdekeit. Elméletük lényegét Lempereur brossúrája (a „Hogyan készítsünk elő polgárháborút”) tartalmazza. *„Az európai identáriusok szerint nem is kérdés, hogy a muszlimok és a népesség fennmaradó többi része között előbb vagy utóbb szükségszerűen kitör a polgárháború. És ebből szerintük az a tanulság, hogy csak akkor van esélyük megnyerni ezt a háborút, ha az minél hamarabb kitör – mindenestre 2050 előtt, de ha lehet jóval hamarabb.”* (72. o.)

Ebben a polgárháborúban az egyik oldalt a radikális muszlim lakosság, míg a másik oldalt az őshonos francia lakosság fogja alkotni. Első pillanatra azt gondolhatnánk, hogy ebben a küzdelemben a muszlimok eleve vesztes helyzetben vannak. Ez azonban egyáltalán nem egyértelmű, hiszen a férfi elit számára egy iszlám társadalom sok szempontból jobb lehetőségeket kínál, mint a nyugatias társadalom. A polgárháború kimenetelét döntően az határozza meg, hogy melyik oldalra áll a férfi elit és az általuk irányított erőszakszervezetek. Ezért is folyik egy kulturális küzdelem az őshonos férfi elit lelkéért és identitásáért. François mint a Sorbonne tanára, része a kulturális elitnek.

A választások után a fiatalon nyugdíjazott és így még inkább elszigetelődő főhős escortlányok szexuális szolgáltatásaiért fizet, s filozófikus öngazolás-ként az „önmagunk iránti kötelesség” kanti fogalmára hivatkozik. (202. o.) Később azonban egyre inkább megunja az ilyen kapcsolatot. Rossz közérzetét

testi fájdalmai is erősítik. François egyre közelebb kerül az öngyilkosság gondolatához. „(M)ár képtelen voltam önmagamért élni, és ki másért élhettem volna még? Az emberiség nem érdekelt, sőt undorított, egyáltalán nem tekintettem testvéreimnek az emberi lényeket, az emberiség egy szűkebb hányadát, például a honfitársaim vagy régi kollégáim halmazát pedig még kevésbé. [...] egy nő kellett volna, ez volt a klasszikus, bevált megoldás, persze egy nő is része az emberiségnek, de egy kicsit különböző embertípust testesít meg, behozza az életbe az egzotikum illatát.” (213. o.)

Eközben az egyetem már iszlamizált rektora, egy szintén korábban iszlami-zált kiadó által felkéri François-t arra, hogy készítse el Huysmans műveinek kritikai kiadását a Pléiade számára. Ez sokat jelent François önértékelésének: „az eszmények régióiban lebegtem, a magam szerény szintjén teremtettem valamit”. (294. o.) S ezen az úton haladva, végül áttér a muszlim hitre. Döntése felszabadító érzéssel járt számára. „...az emberi boldogság csúcsa a teljes behódolás [...], amikor egy nő behódol egy férfinak, ahogy ez az O történetében is megjelenik, és amikor egy férfi behódol Istennek, ahogy az iszlám elképzeli, mindketten valami hasonló érzést élnek át.” (269. o.)⁶

Az iszlám civilizációra jellemző éles hierarchia François számára nem jelent problémát, miután a rektor megnyugtatja, hogy ő az iszlám társadalomban a domináns férfiak közé tartozik, akiknek magas fizetés és sok engedelmes és odaadó feleség jár. Persze François érezte, hogy a behódoló egyetemi oktatók lépése lényegében áruházi, de ezt igyekezett maga előtt is titkolni. „A világ szemében még mindig egy kicsit szégyenletesnek, voltaképpen kollaboráns lépésnek számított, hogy alávetették magukat az új szaúdi rezsimnek; de így nagy csapatban többnek látszottak, erőt adtak egymásnak, és nagyon örültek, amikor új kollégát üdvözölhettek a soraikban”. (297. o.)

AZ ISZLAMIZÁCIÓ FOLYAMATA A TÉNYEK TÜKRÉBEN

Felmerül a kérdés, hogy a *Behódolás* szcenáriója mennyire reális. Ebből a szempontból kulcskérdés a Franciaországban élő muszlim háttérű emberek száma és identitása. Erről nehéz pontos képet kialakítani, mert a francia állam hivatalosan nem készít statisztikát a lakosok etnikumáról, vallásáról és identitásáról. World Factbook 2016-os becslése szerint a muszlim háttérű lakosság aránya 7-9% Franciaországban.⁷ Ez az arány minden előrejelzés szerint

⁶ Utalás egy híres szado-mazochista regényre: Paul Réage: *O története*. Európa, Budapest, 1990.

⁷ CIA World Factbook, 2015. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html>

folyamatosan növekedni fog, hiszen az Iszlám a leggyorsabban növekvő vallás Európában.⁸ A muzulmán népeség növekedésének három fő oka van: (i) közvetlen bevándorlás Észak-Afrikából és más muszlim területekről; (ii) az iszlám hitre való áttérés, amelynek az aránya az elmúlt 25 évben megduplázódott, jelenleg kb. 100 ezer iszlamizált ember él Franciaországban;⁹ (iii) a muzulmán lakosság magasabb termékenységi aránya.

Ezekből a tendenciából pedig az következik, hogy a muszlim lakosság aránya néhány évtizeden belül eléri a 20-30%-ot, ugyanakkor ez nyilvánvalóan nem fog megtörténi 2022-ig. Houellebecq szatirikus túlzása ebben a kérdésben is nyilvánvaló. Itt jegyzem meg, hogy a francia újszülöttek között a migrációs háttérűek aránya feltűnően magas. Ez például onnan is tudható, hogy a nem-európai háttérű szülők gyermekeit szűrik sarlósejtes vérszegénységre. Ez a genetikai bélyeg azokban a populációkban gyakori, akik maláriának kitett helyeken élnek vagy ilyen helyekről származnak. A vizsgálatban részt vett gyermekek aránya majdnem 40% volt 2016-ban.¹⁰

Szintén fontos kérdés, hogy a muszlim háttérrel rendelkező népeség milyen identitással rendelkezik. Elsősorban franciának gondolják magukat és csak másodsorban muszlimnak vagy éppen algériainak, marokkóinak líbiainak. Nyilván mindezek a variációk léteznek, de az arányok nagyon fontosak. A kulcskérdés tehát, az hogy a muszlim népeség integrációja és asszimilációja milyen arányban történik meg. Mindenesetre Franciaországot, ellenében az USA-val, nem szokták olvasztó tégelyként emlegetni.

További fontos kérdés, hogy a muszlim vallásuk milyen mértékben szekularizáltak. A nyugati felfogás szigorúan szétválasztja az államot és a vallást. A vallás az emberek magánügye, aminek Európában régóta nincs politikai dimenziója. Ezzel párhuzamosan a liberális közvélemény is úgy gondolja, hogy a vallás a muszlimok számára is magánügy. Ez azonban az iszlám teljes félreértésén alapszik, hiszen ennek a vallásnak lényeges elemét jelenti, hogy minden társadalmi kérdésben egy határozott, egy határozottan tradicionális, válasszal rendelkezik. Az iszlám nem egyszerűen csak egy vallás, hanem egy teljes civilizációs rendszer, s mint ilyen nem csak a kereszténységgel, hanem a kortárs szekuláris európai kultúrával is szemben áll. Houellebecq is idézi Khomeini ajatollah híres mondását: „*Ha az iszlám nem politika, akkor az iszlám semmi.*” (231. o.)

⁸ Nachmani, Amikam: *Europe and its Muslim minorities: aspects of conflict, attempts at accord*. Brighton, Sussex Academic. 2010. 35.

⁹ Rise of Islamic Converts Challenges France. *The New York Times*. 2013. 02. 03.

¹⁰ Yvonne Daniel és mktai: Newborn Screening for Sickle Cell Disease in Europe. *International Journal of Neonatal Screening*. 2019. February 12. <file:///C:/Users/teszt/Downloads/IJNS-05-0015-v2.pdf>

Különbséget kell tenni az iszlám mint civilizáció vagy ideológia és az egyes muszlimok identitása között. Franciaországban sok szekularizált muszlim ember él, akik a vallást magánügyként kezelik. A szekularizált őshonos franciák és a szekularizált muszlimok között nincs antagonisztikus ellentét, hiszen mindkét csoport elfogadja az ideológiaiilag semleges világi állam törvényeit és szuverenitását. Ugyanakkor ahogy azt számtalan iszlám szakértő is hangsúlyozza maga az iszlám nem szekularizált vallás. „*Ami a szekularizáció mai helyzetét illeti, ... »explicit szekularizmus« csak minimális mértékben van jelen.*”¹¹

Politikai szempontból meghatározó jelentősége van annak a kérdésnek, hogy a muszlim emberek a francia pártrendszeren belül vagy egy új, a muszlim identitásra épülő önálló pártot alakítva keresik a politikai érdekeik képviseletét. Az előbbi azt jelenti, hogy a muszlimok politikai értelemben integrálódtak, míg az utóbbi azt jelenti, hogy nem integrálódnak a francia társadalomba. A demokratikus játékszabályok megengedik mindkét megoldást. Miközben Nyugat-Európában most alakulnak iszlám pártok, addig az USA-ban a fehérelles fekete mozgalmak (pl. Fekete Párducok) már eltűntek a közéletből. Jelenleg Európa hat országban 11 muszlim párt van. Franciaországban három ilyen párt is található, úgy mint Party of Equality and Justice (PEJ), Union of Muslim Democratic of France (UDMF) és French Muslims Party (PMF).¹² 2015-ben a francia helyhatósági választásokon az UDMF megszerezte az első képviselői helyeit.

Nem mindegy hogy egy afroamerikai politikus a Demokrata Párt vagy a Fekete Párducok támogatásával lesz amerikai elnök. Az előbbi eset azt jelenti, hogy az USA-nak egy demokrata párti elnöke van, aki történetesen fekete, míg az utóbbi esetben a hangsúly a fekete elnök fehérellessége. Mindamellett az afroamerikai népesség, kultúra és identitás régóta része az amerikai populációnak, kultúrának és identitásnak. Ugyanez nem mondható el a vallási alapokon álló iszlám és a világi alapokon álló francia kultúra viszonyáról. Szintén nem mindegy hogy egy muszlim ember a Szocialista Párt vagy pl. a Muzulmán Testvériség támogatásával lesz francia elnök. Az előbbi eset azt jelenti, hogy egy szocialista politikus a francia elnök, aki történetesen muszlim, míg az utóbbi esetben a hangsúly a muszlim elnök franciaellenessége.

¹¹ Rostoványi Zsolt: Reiszlamizáció és/vagy az iszlám szekularizációja. Adalékok az iszlám értelmezéséhez. In: Balogh Péter, Dobos András, Forgách Attila, Nagy Beáta, Szűcs Anita (Szerk.): *60 éves a Közgazdaságtudományi Egyetem. A Jubileumi Tudományos Konferencia alkalmából készült tanulmányok. 4. kötet.* Társadalomtudományi Kar. AULA, Budapest, 2008. 215-226.

¹² Europe's Muslims form own political parties amid rising populism, Islamophobia. *Daly Sabah.* Europe. 07. 03. 2017.

Végül felmerül az a kérdés is, hogy a nyugatias jellegű pártok, s azon belül elsősorban a balközép pártok, összefognának-e egy muszlim párttal (pl. a Muzulmán Testvériséggel) a politikai hatalom megszerzése érdekében. Ezt az összefogást nemcsak a hatalom megszerzése motiválhatja, hanem általánosabb szempontok is, mint az ország kormányozhatósága vagy az állam szekuláris jellegének a fenntartása. Azonban ha nem változnak meg az alapvető demográfiai és asszimilációs folyamatok, akkor ezek a pártpolitikai játékok csak késleltethetik, de önmagukban már nem tudják megakadályozni az iszlám identitás erősödését ezzel párhuzamosan politikai befolyásának a növekedését.

PÁRHUZAMOK

Mivel a kortárs liberális demokrácia jeles képviselője, Francis Fukuyama is korunk központi problémájaként tekint az identitáspolitikára, ezért sem lehet azt mondani, hogy ez a problémakör csak a radikális jobboldal ügye lenne. Az identitáspolitika nyilvánvalóan azért vált a korunk központi kérdésévé, mert a globalizáció és a migráció növekvő mértékével párhuzamosan a nyugati világ egyre inkább multikulturális jellegűvé válik. Ennek pedig az a következménye, hogy különböző identitású embereknek kell egy politikai közösségben élniük. Amíg határok választották el a keresztény és fehér franciákat a muszlim araboktól, addig a két kultúra nem volt összezárva. Még a gyarmatosítás ellenére is elmondható volt, hogy korábban a francia társadalom nem szembesült az együttélés nehézségeivel. Ugyanakkor az arab világban a gyarmatosítás nyilvánvalóan egy mély ellenszenvet és ellenséges érzületet eredményezett a francia és általában a fehér és keresztény kultúrával szemben.

Az identitásharcot erőteljesen módosítja az európai kultúra néhány speciális sajátossága, úgy mint a demográfiai tél az ebből fakadó igény a külföldiekre, a klasszikus európai identitás („Isten, haza, család”) gyengülése és alternatív identitások megerősödése, valamint a globalizmus nyerteseinek és veszteseinek a polarizálódása. Ezek a párhuzamos folyamatok féltő, hogy Francis Fukuyama félelmeit, illetve Michael Houllebecq előrejelzéseit erősítik meg. Ellentétben az új kontinensek bevándorló országaival, az előregedő, gyermektelen és identitásában elgyengülő öreg kontinens már képtelen integrálni a beáramló fiatal, gyermekcentrikus és identitásukban erős muszlim tömegeket.